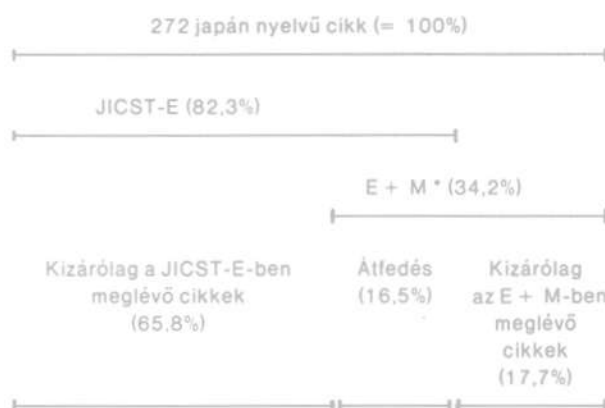

2. táblázat

A három adatbázisban mindegyik témára visszakeresett rekordok eloszlása

	Cikkek száma japán folyóiratokból	
	Japán nyelvű	Angol nyelvű
Diclofenac	39	8
Tumor necrosis factor	43	21
Lymphokin-aktivált killersejtek	48	5
Atrial natriuretic peptid	57	20
Wolff-Parkinson-White-szindróma	47	10
OK-432 (human studies)	38	10
Összesen	272	74

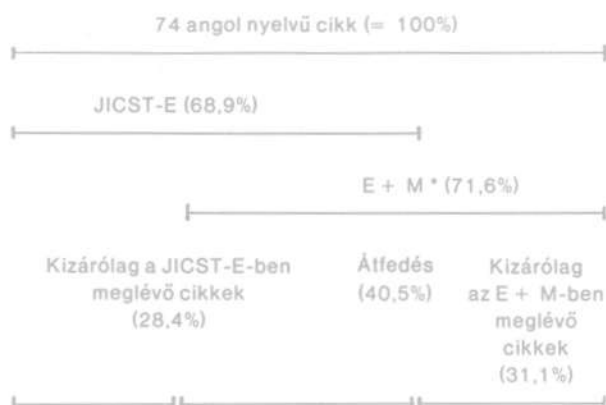

* E = Embase; M = Medline

1. ábra Az eredmények százalékos megoszlása a japán nyelvű cikkekre

amelyek 47,5%-ban dolgoztak fel hazai folyóiratokat.

Meglepetés volt, hogy néhány japán vagy angol nyelvű cikket csak az Embase-ből vagy a Medline-ből lehetett visszakeresni.

* E = Embase; M = Medline

2. ábra Az eredmények százalékos megoszlása az angol nyelvű cikkekre

A csak a JICST-E-ben meglévő rekordokat megvizsgálták az első (Diclofenac) és az utolsó (OK-432) témára. Minden exkluzív cikk klinikai témájú volt. Ezért a JICST-E különösen hasznos a gyógyszerek klinikai információinak keresésében Japánban.

1985-ben a JICST-E-nek 165 000 rekordja volt, ezek közül 42 000 orvosbiológiai tárgyú. A Medline-ben és az Embase-ben akkor 16 000, ill. 15 000 japán eredetű cikk volt. Megállapítható, hogy a két nyugati adatbázis visszakeresési aránya a JICST-E visszakeresésével jól egyezik e hat téma szakirodalmának online keresésében.

/SODHA, R. J.-KOSTREWSKI, B. J.-SCHIER, O.: JICST-E (Japan Information Centre of Science and Technology - English File): its construction in providing access to online Japanese biomedical information with selected comparisons to EMBASE and MEDLINE. = Journal of Information Science, 18. köt. 2. sz. 1990. p. 93-98./

(Roboz Péter)

Az információáramlás sajátosságai Japánban ma és holnap

A gazdasági versenyben élre törő és a politikai kihívásokkal is sikeresen megküzdő Japán az információszolgáltatás terén nem rendelkezik olyan hagyományokkal, mint az Egyesült Államok vagy Európa számos országa, és szakértelmük sem kielégítő, ezért az információszétsugárzás, és az erre hivatott másodlagos szolgáltatások gyakran nem megfelelőek.

Sokszor hallott vélemény, hogy a japánok visszatartják, elrejtik az információt. Ez talán így is van, bár nem feltétlenül tudatos. Az információtermelés jellegzetességeire, és egyben e vádra is rávilágít egy

1986-os kérdőíves felmérés, amely az orvosbiológiai folyóiratok kiadását és terjesztését térképezte fel. A szakterület referáló orgánuma 1800 címet tár fel. Ezek közül 1032-t kérdeztek meg, amelyeknek 54,6%-a válaszolt. Az eredmények szerint kb. 85 000 cikket írnak évente: 48 000-et japánul, 37 000-et idegen nyelven. Ez utóbbiak közül 18 000 jut el külföldi folyóiratokhoz, és ezeknek fele meg is jelenik. A fennmaradó 19 000+ 48 000 cikk kb. 100, Japánban kiadott folyóirathoz kerül, amelyek többségét (61,5%) tudományos társaságok adják közre. Mivel a visszautasított írárok aránya 13%, évente 59 000-re tehető a megjelenő cikkek száma.

A folyóiratok megoszlása és terjesztésük sajátosságai sokat sejtetőek: mindössze 22%-ukat árulják a piacon, 78% csak előfizetés révén kapható meg, és mindössze 6,5% jut el külföldre, kétharmadrészen intézményekhez. A nyelvi megoszlás a következő: 1. csak japán nyelvű 50%, 2. vegyes 36%, 3. csak idegen nyelvű (angol) 14%. A 3. csoport kiadói az egyetemek és a klinikák, és a szerzőgárda csak a saját munkatársakra korlátozódik. A vegyes nyelvű folyóiratokban a cikkeknek mindössze 20%-a angol, s külföldön elvétve igénylik ezeket. További gond, hogy a tudományos társaságok, egyetemek, kutatóintézetek egyaránt állami támogatással adják ki a folyóiratokat, és ez megjelenési "kényszert" is jelent. Ez pedig szükségképpen állandó cikkhiányhoz vezet, ezért a látszólag a külföldi tájékoztatását szolgáló angol cikkek is a belföldi közönségnek íródnak, és minőségük is gyakran kérdéses. A 433 teljes választ adó szaklap közül mindössze 10-et találtak, amelynek több mint 10%-át tették ki külföldi cikkek.

A következő nagy kérdéskör az adatbázisok használata és előállítása, amelyet a *Database White Paper 1989* alapján elemez. 1986-tól 1988-ig a szervezetenkénti keresőtémák átlagos száma 556-ról 800-ra emelkedett. Az adatbázis lekérdezésre fordított költségek 800 millió jenről (1985) 5200 millióra emelkedtek. Az adatbázis-használat jellemzői: elsősorban japán adatbázisokat használnak; a legelterjedtebb használati mód az online keresés, bár az SDI-szolgáltatások iránti igény, a mágnesszalag- és CD-ROM-vásárlás aránya is nőtt. A használatra fordított költségek alapján az öt leginkább keresett adatbázis: JICST File: Science and Technology, Japan Patent Utility Models File, NIKKEIL File, Medline, WPI. A kereskedelmi adatbázisokat elsősorban azért nem használták, mert nem volt szükség rájuk, de előfordult, hogy a magas adatbázis-használati vagy telekommunikációs költségek, a költségvetési előirányzat hiánya, vagy az adatbázis lekérdezésben való járatlanság akadályozták meg az igénybevételt.

Az RLG nem fogadta el az OCLC javaslatát

A Research Libraries Group (RLG) tárgyalásokat folytatott az OCLC-vel a rendszerközi kapcsolat megteremtéséről. A javasolt összeköttetés lehetővé tette volna a használók számára, hogy a megszokott rendszerükben lefolytatott keresések eredményeit a másik rendszer valamely fájljába vigyék át, s ezért a használatért olyan számlát kapjanak, mintha egy rendszert használtak volna. Az RLG szerint ezt egy év alatt meg lehetne valósítani, az OCLC viszont három évet irányzott elő. Ezért a tárgyalások abbamaradtak.

/Advanced Technology/Libraries, 20. köt. 7. sz. 1991. p. 1./

A közeljövőben várható változás az indexelés és lekérdezés nyelvi problémáinak megoldásában. Hiányoznak a teauruszok és ellenőrzött szótárak, amelyek az adatbázis-építés és a keresés elengedhetetlen támaszai. Előrehaladottabb és jobb minőségű a numerikus, faktografikus adatbankok építése.

Növekszik a japánok információs igénye és a külföldi adatbázisok iránti keresletük is, azzal párhuzamosan, ahogyan nő érdekltségük az ázsiai és kelet-európai országokban, és ennek nyomán csökken az információáramlást jellemző zártságuk.

Az információs színpék fontos tónusa az új információhordozó, a CD-ROM, amelyet először (1985-től) szótárak előállítására használtak. Ma már több mint 170 CD-ROM termék szerepel a japán piacon, közöttük a japán nemzeti bibliográfia is, amelynek e formátumban több használója van, mint online vagy mágnesszalagon. Ez mutatja, hogy a CD-ROM-mal olyan vásárlóréteg érhető el, amelyet korábban nem tudtak megcélolni. Ennek – és a magánvásárlók kiemelkedő arányának – az oka részben a CD-ROM viszonylagos olcsósága, a használat egyszerűsége, részben pedig a személyi számítógépek elterjedése, és a megfelelő PC-szoftverek bevezetése. A CD-ROM-használatot korlátozza, hogy a külföldi termékek általában nem kompatibilisek a japán gépekkel, ezért csak további beruházással, interfész programok beszerzésével alkalmazhatók. A 90-es években elsősorban a szórakoztatás és az önképzés terén várják a CD-ROM további térnyerését, de úgy vélik, nem versenyezhet a meglévő nyomtatott vagy online hozzáférhető elektronikus kiadványokkal.

/MATSUMURA, T.: The Japanese information scene: Today and tomorrow. = Information Services and Use, 10. köt. 6. sz. 1990. p. 351–361./

(Orbán Éva)

Hálózatok hálózata

A számítástechnika következő lépése a hálózatok hálózatának megteremtése. Míg 1989-ben 426 millió dollárt fordítottak a helyi hálózatok összekötésére, 1990-ben már 607,5 milliót, s 1995-ben várhatóan 1,8 milliárdos piaci kereslet jelentkezik. "Most a hálózat a rendszer" – állapítja meg a *Frost and Sullivan* jelentése.

/Information Hotline, 23. köt. 4. sz. 1991. p. 14–15./

(P. I.)